

Výroční zpráva ředitele za rok 2010

Shrnutí

V roce 2010 se Evropskému středisku pro prevenci a kontrolu nemocí (ECDC) podařilo realizovat většinu jeho pracovního programu. Současně středisko zvýšilo svůj výkon, upevnilo své struktury a dále rozvíjelo svá partnerství, aby tak vyhovělo potřebě posílené reakce na hrozící nebezpečí přenosných nemocí v Evropě. Poprvé je vedle prezentace hlavních úspěchů střediska v roce 2010 na internetových stránkách k dispozici i nová Část II, která podává zprávu o pokroku, který by dosažen u každé akce v pracovním programu střediska ECDC na rok 2010.

Zdroje

V roce 2010 se rozpočet zvýšil na 57,8 milionu EUR v souladu se *Strategickým víceletým programem ECDC pro období 2007–2013*.

Práce týkající se nemocí

ECDC pokračovalo v přípravě nástrojů pro vědeckou práci, dozorové činnosti, databáze a sítě a v organizaci budování kapacit a odborné přípravy pro šest skupin nemocí spadajících do oblasti působnosti střediska. To bylo v souladu s ročním pracovním programem a se *Strategiemi programů zaměřených na jednotlivé nemoci pro období 2010–2013*, které schválila správní rada v roce 2009.

Infekce dýchacího ústrojí se dělí do tří oblastí: chřipka, tuberkulóza a legionářská nemoc. Pokud jde o **chřipku**, přispělo ECDC na vnitrostátní, evropské i celosvětové úrovni k hodnocením zvládnutí pandemie viru A(H1N1). Aby podpořilo práci Evropské agentury pro léčivé přípravky (EMA), prokázalo ECDC účinnost pandemické vakcíny, iniciovalo dvě vědecké studie možných negativních událostí a zveřejnilo odhady využití vakcíny. Kromě toho ECDC začalo posilovat evropský dozor nad závažným průběhem onemocnění a úmrtími v důsledku chřipky. V oblasti sezónní chřipky vypracovalo ECDC hodnocení rizik na sezónu 2010–2011, konsolidovalo činnost v oblasti komunikace a podporovalo členské státy a Komisi při provádění doporučení o očkování proti sezónní chřipce, které vydala Rada EU ve složení pro zdraví v roce 2009. V oblasti **tuberkulózy** ECDC na žádost Evropské komise zajistilo opatření navazující na *rámcový akční plán pro boj proti tuberkulóze v Evropské unii*, která zahrnovala rozsáhlé konzultace s členskými státy a zúčastněnými subjekty EU. Kromě toho ECDC posílilo své dozorové činnosti v oblastech TBC-HIV, multirezistence a výsledků léčby a zveřejnilo druhou společnou zprávu ECDC/WHO o dozoru nad tuberkulózou. Byla dále rozvíjena evropská síť referenčních laboratoří pro TBC, která byla zřízena v roce 2009, a ECDC nadále poskytovalo vědecké poradenství, pokyny a podporu členským státům. Práce týkající se **legionářské nemoci** zahrnovaly dokončení integrace specializované sítě dozoru v ECDC, která byla dovršena

v dubnu 2010. Byla zřízena koordinační skupina a uskutečnilo se její první zasedání. Bylo zahájeno poskytování laboratorní podpory členským státům se zvláštním zaměřením na zajištění kvality a podporu šetření ohnisků nákaz, včetně inventury laboratorních kapacit. Bylo rovněž dosaženo dohody ve věci vývoje souborů nástrojů, které budou dodány v roce 2011.

V oblasti **pohlavně přenosných infekcí včetně HIV/AIDS a virů přenášených krví** ECDC zveřejnilo svou výroční zprávu o dozoru v oblasti HIV/AIDS i dokument s pokyny ohledně testování HIV/AIDS. V roce 2010 bylo několik projektů zahájeno (projekty zaměřené na prevenci pohlavně přenosných infekcí a HIV u mužů, kteří mají pohlavní styk s muži, a na výskyt a prevenci viru HIV u konzumentů injekčních drog) a dále rozvinuto (behaviorální dohled v oblasti pohlavně přenosných infekcí, migrace a HIV a informování partnerů). Kromě toho ECDC zveřejnilo monitorovací zprávu o provádění Dublinské deklarace a vypracovalo rámec pro monitorování provádění akčního plánu EU pro HIV/AIDS na období 2009–2013. Po průzkumu a zprávě zahrnujících celou EU byly rovněž přezkoumány systémy dozoru a prevence pro hepatitidu B a C a byla zřízena síť EU pro hepatitidu B a C. Kromě toho byl prováděn mikrobiologický projekt v oblasti pohlavně přenosných infekcí, který se zaměřoval na dozor nad gonokokovou antimikrobiální vnímavostí, a byla zveřejněna zpráva. Byly shromážděny údaje o pěti pohlavně přenosných infekcích a výsledky budou zveřejněny v roce 2011.

V oblasti **onemocnění přenášených potravou a vodou a zoonóz** ECDC analyzovalo dozor nad 12 lidskými nemocemi, které byly zařazeny do *zprávy EU o trendech a zdrojích zoonóz a jejich původců a ohnisků chorob vyvolaných původcem v potravinách v Evropské unii v roce 2009**, kterou zveřejnil Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA). Byla zahájena i první společná studie listeriózy za celou Evropskou unii. V březnu 2010 byla uvedena do provozu platforma informačních technologií, která umožňuje sdílet naléhavá šetření a projednávat odhalování a vyšetřování mezinárodních ohnisků chorob vyvolaných původcem v potravinách. Kromě toho začaly práce na vývoji systému molekulárního dozoru.

V oblasti **nových a vektory přenášených nemocí** ECDC konsolidovalo síť pro lékařské entomology a odborníky v oblasti veřejného zdraví zaměřenou na členovci přenášené nemoci (VBORNET), která byla zřízena v září 2009. Tato síť vypracovala první distribuční mapy šíření invazivních druhů komárů a dozoru nad nimi. Síť VBORNET rovněž začala ověřovat údaje pro jiné skupiny živočišných druhů. Na základě šetření činnosti a potřeb členských států, které bylo provedeno v roce 2010, je nyní vyvíjena strategie pro dozor nad hlavními vektory přenášejícími lidské nemoci. Pokud jde o nemoci přenášené klíšťaty, zaměřilo ECDC svou činnost s odborníky na status těchto nemocí podléhajících hlášení. A konečně, síť ECDC pro zavlečená virová onemocnění zaměřila svou činnost na reakci na ohniska západonilské horečky, externí zajištění kvality a podporu odborné přípravy pro mikrobiologii v členských státech.

V oblasti **onemocnění, jimž lze předcházet očkováním**, zveřejnilo ECDC dokumenty s pokyny a studie zaměřené na invazivní meningokokové onemocnění, očkování proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám a rotavirové infekce. Byly rovněž provedeny průzkumy týkající se očkování proti pandemické a sezónní chřipce. Byl zpracován dokument o konsenzu v oblasti standardizace hodnocení vakcinačního pokrytí, který by se mohl projevit jako důležitý nástroj pro další srovnatelnost a porovnávání na úrovni EU. V prosinci 2010 se konala druhá konference Eurovaccine. Dohled byl dále posílen, byly zavedeny systémy externího zajištění kvality (meningitida a chřipka) a bylo provedeno mapování laboratorní kapacity (zápal plic) v celé Evropě. Byl dokončen převod sítě DIPNET (síť pro dozor nad diftérií) a začal proces převodu sítě EUVACNET (spalničky, zarděnky, černý kašel a plané neštovice). Prostřednictvím svého projektu VAESCO pro zdravotní příhody potenciálně související s pandemickými vakcínami ECDC provedlo šetření Guillain-Barrého syndromu (žádná spojitost) a narkolepsie (studie stále probíhá).

Pokud jde o **antimikrobiální rezistenci a infekce související se zdravotní péčí**, byla jednou z hlavních událostí v roce 2010 integrace Evropské sítě dozoru nad antimikrobiální rezistencí (EARS-Net) do ECDC. Síť uvedla do provozu nové internetové stránky včetně interaktivní databáze a zveřejnila svou zprávu za rok 2009. ECDC rovněž vypracovalo komplexní hodnocení hrozícího nebezpečí představovaného bakterií produkující nový enzym způsobující multirezistenci, jmenovitě New Delhi metalo-beta-laktamázu (NDM-1), na které naváže dokumentem s pokyny pro členské státy. Další klíčovou událostí byl třetí výroční Evropský antibiotický den, který koordinovalo ECDC v listopadu 2010. Této události, která se zaměřila na uvážlivé používání antibiotik v nemocnicích, se dostalo v celé Evropě velké pozornosti a v době od 20. října do 3. prosince bylo zveřejněno celkem 226 článků. A v neposlední řadě ECDC podpořilo doporučení Rady EU o bezpečnosti pacientů včetně prevence a kontroly infekcí spojených se zdravotní péčí (2009/C 151/01) a o obezřetném používání antimikrobiálních látek v humánním lékařství (2002/77/ES) tím, že vypracovalo metodiku provádění průzkumů bodové prevalence infekcí spojených se zdravotní péčí a používání antimikrobiálních látek v nemocnicích zajišťujících neodkladnou péči. ECDC koordinovalo první pilotní průzkumy v 66 nemocnicích ve 23 zemích, které zahrnují téměř 20 000 pacientů.

* Souhrnná zpráva Společenství o trendech a zdrojích zoonóz a jejich původců a ohnisků chorob vyvolaných původcem v potravinách v Evropské unii v roce 2009.

Funkce v oblasti veřejného zdraví

Funkce v oblasti veřejného zdraví jsou nyní pevně zavedeny a vstoupily do fáze dalšího upevňování a zdokonalování.

Dozor

Do konce roku 2010 bylo do Evropského systému dozoru (TESSy) převedeno celkem 11 ze 17 specializovaných sítí dozoru činných v roce 2005. Některé činnosti bylo třeba zajistit prostřednictvím externích dodavatelů, protože ECDC v těchto oblastech dosud nezískalo dostatečné odborné zkušenosti. ECDC rovněž podporovalo uživatele systému TESSy v členských státech. V listopadu 2010 schválila správní rada postup pro sdílení údajů dozoru ze systému TESSy se třetími stranami. V roce 2010 bylo shromážděno značné množství údajů a vedle své výroční epidemiologické zprávy zveřejnilo ECDC i specifické zprávy dozoru věnované zoonózám, tuberkulóze, HIV/AIDS a chřipce. Dále byla dokončena první fáze projektu zajištění kvality údajů a byly přezkoumány její výsledky. ECDC a příslušné subjekty dozoru budou nyní projednávat vývoj souboru minimálních standardních kritérií pro provozování účinných systémů dozoru splňujících požadavky EU.

Vědecká podpora

Svou vědeckou podporu ECDC dále rozvinulo tím, že ve dnech 11. až 13. listopadu 2010 uspořádalo v Lisabonu výroční konferenci ESCAIDE. Pokračovaly práce na matematickém modelování s vývojem modelů pro HIV, zavádění programů očkování proti planým neštovicím a simulace účinků uzavření škol během pandemie chřipky. ECDC dále rozvíjelo svůj projekt zaměřený na životní prostředí a epidemiologii (projekt E3) spojený s převodem velkých databází EDEN do ECDC. Pokud jde o současné a budoucí zatížení přenosnými nemocemi v Evropě, byla schválena a vyzkoušena metodika pro čtyři nemoci ve čtyřech členských státech. Kromě toho ECDC formalizovalo proces pro poskytování vědeckého poradenství, přičemž zřídilo systém pro přihlašování žádostí a reakce na ně a rozvíjelo databázi odborníků. V roce 2010 se ECDC stalo průkopníkem organizace odborné přípravy týkající se na důkazech založených metodik v oblasti epidemiologie infekčních onemocnění. A konečně také ECDC pokračovalo ve spolupráci s národními mikrobiologickými středisky v členských státech zaměřené na řadu klíčových problémů.

Přípravenost a reakce

V roce 2010 byla do provozu uvedena nová platforma pro hodnocení rizik, která se zabývala problematikou řízení a měla doplnit systém EWRS (systém včasného varování a reakce). ECDC hodnotilo a monitorovalo rizika přenosných nemocí u pěti hromadných akcí. V systému EWRS provozovaném střediskem ECDC bylo nahlášeno celkem 89 hrozících nebezpečí pro celou EU. Celkově bylo vypracováno a s členskými státy sdíleno 32 hodnocení hrozících nebezpečí. ECDC rovněž poskytlo odborníky v dané oblasti na podporu členských států při reakci na propuknutí spalniček v Bulharsku, západonilského viru v Řecku a cholery mimo EU na Haiti. Byly zveřejněny pokyny pro hodnocení rizika přenosu přenosných nemocí v letadlech a na výletních lodích. Na základě poznatků z pandemie chřipky A(H1N1) ECDC revidovalo svůj interní operativní plán pro případy událostí týkajících se veřejného zdraví (PHE-OP). V roce 2010 se uskutečnily tři simulace a ECDC se účastnilo čtyř simulací, které uspořádaly členské státy a Komise.

Odborná příprava

Činnosti v rámci odborné přípravy pro budování kapacit zahrnovaly zejména dvouleté programy stáží, například EPIET a EUPHEM. Po vyhodnocení programu EPIET byl ke stávajícímu rozměru EU doplněn i prvek volby členského státu, aby se zvýšil vlastnický vztah členských států k programu. V rámci činností vnitřní kontroly kvality programů EUPHEM a EPIET bylo uspořádáno celkem 19 návštěv členských států. ECDC také organizovalo konkrétnější programy odborné přípravy a vypracovalo Příručku terénní epidemiologie Wiki (FEM Wiki).

Komunikace v oblasti zdraví

V roce 2010 vydalo ECDC 35 vědeckých publikací. Nové internetové stránky ECDC, které byly do provozu uvedeny v roce 2009, představují významný evropský zdroj informací týkajících se problematiky veřejného zdraví a v roce 2010 z nich bylo staženo více než 70 000 souborů. Na těchto internetových stránkách byla uvedena série sedmi informativních zpráv pod názvem Spotlights, které mají upozorňovat na důležitá témata v oblasti přenosných nemocí. Cílovými adresáty jsou odborníci v oblasti veřejného zdraví, praktičtí lékaři, politici a veřejnost. Nové internetové stránky v roce 2010 navštívilo téměř půl milionu lidí. Kromě toho byl zahájen provoz nové intranetové a „extranetové“ platformy. Časopis Eurosurveillance také zveřejnil 307 článků, 100 odborně posouzených sdělení a 105 odborně posouzených dlouhých článků. ECDC nadále rozvíjí výzkum komunikace v oblasti zdraví a podporuje komunikační činnost členských států v oblasti zdraví, zvláště prostřednictvím použití souborů komunikačních nástrojů.

Partnerství

V roce 2010 se ECDC rozhodlo posílit a zjednodušit způsob své spolupráce s členskými státy: od roku 2011 dále bude v každé zemi určen jeden koordinační příslušný subjekt. V roce 2010 se uskutečnilo několik návštěv zemí, pokračoval projekt informování podle zemí a probíhala další spolupráce s kandidátskými zeměmi EU a potenciálními kandidátskými zeměmi. Byly dále posíleny interinstitucionální vztahy s Evropským parlamentem, Radou ministrů (včetně předsednictví EU), Evropskou komisí, ostatními evropskými agenturami, Světovou zdravotnickou organizací a partnerskými instituty ECDC ve Spojených státech amerických, Číně a Kanadě.

Vedení

V květnu 2010 inicioval nový ředitel ECDC „Udržitelnou agendu ECDC na období 2010–2011“. Ta zahrnovala zřízení 15 pracovních skupin, které mají projednávat zlepšování procesů v řadě strategických oblastí včetně politiky, partnerství a financí. Tento proces vedl k sérii praktických návrhů, které byly předloženy správní radě ke schválení. V důsledku toho přijalo ECDC soubor hodnot organizace: usilovat o kvalitu, zaměřovat se na službu a jednat jako jeden tým. V roce 2010 se uskutečnila celkem tři zasedání správní rady a čtyři zasedání poradního sboru se zlepšenou komunikací a podporou prostřednictvím specializované „extranetové“ sítě určené ke spolupráci. Pracovní program přijatý správní radou v listopadu 2010 poprvé obsahoval podrobné údaje o rozpočtu podle činností. Druhá verze řídicího informačního systému, používaného k plánování a monitorování pracovního programu, byla do provozu uvedena v červenci 2010. Řízení kvality se stalo strategickým cílem ECDC a zahájení procesu řízení kvality vedlo k tomu, že byl jako prováděcí nástroj zajišťování kvality v ECDC od roku 2011 zvolen Společný hodnotící rámec (*Common Assessment Framework, CAF*). Kromě toho výbor zaměstnanců zřídil zelenou skupinu s cílem snížit dopad ECDC na životní prostředí.

Správa

Po celý rok nadále podporovalo provozní činnost ECDC oddělení řízení zdrojů. Rok 2010 byl posledním rokem, kdy rozpočet ECDC vzrostl (o 20 %) a dosáhl tak 57,8 milionu EUR. Byla přijata řada nových zaměstnanců a k 31. prosinci 2010 konečný celkový počet zaměstnanců činil 254.